

Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi: Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik Tezlerinin Dijitalleştirilmesi ve Tam Metinlerinin İnternet Aracılığıyla Erişime Açılması

Özet

Elektronik ortamda hazırlanan ya da daha sonradan elektronik ortama aktarılan, arşivlenen ve erişime açılan tezlere "elektronik tez" adı verilir. Elektronik tezlerde hazırlama, sunma, onaylama, dizinleme, arşivleme, kullanıma sunma vb. gibi tüm işlemler bilgisayar teknolojisi ve ağları kullanılarak yapılmaktadır. Elektronik tezlerin amacı öğrencilerin ve akademisyenlerin lisans üstü öğrenimleri sırasında elektronik yayıncılık ve dijital kütüphane teknolojileriyle tanışmalarını sağlayarak yüksek öğrenimi geliştirmek; tezlerin hazırlanması, çoğaltılması, dağıtımı, kataloglanması, ciltlenmesi, rafa çıkarılması, depolanması ve kullanıma sunulması sırasında gerek öğrenciler gerekse üniversite kütüphaneleri tarafından yapılan masrafları azaltmak; ve öğrenci araştırmalarının tam metinlerini İnternet aracılığıyla daha fazla kullanıcının hizmetine sunmaktır.

Son yıllarda gerek ABD'de ve gerekse diğer ülkelerdeki birçok üniversitede elektronik tez uygulamaları başlatılmıştır. Bazı üniversiteler tezlerin tamamen elektronik olarak sunulmasını zorunlu hale getirmişlerdir. Birçok üniversitede basılı tezler dijitalleştirilerek elektronik ortama aktarılmaktadır. Yaklaşık 150 üniversitenin katılımıyla Ağa Dayalı Dijital Tez Kütüphanesi (Networked Digital Library of Theses and Dissertations) oluşturulmuş ve üye kütüphanelerin elektronik tezlerine erişim olanağı sağlanmıştır.

Kısa adı "Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi" olan bu projenin amacı basılı tezleri dijitalleştirerek İnternet aracılığıyla tam metin erişime açmak ve bu süreçte karşılaşılan sorunlara çözüm bulmaktır. Bu amaçla Sosyal Bilimler, Fen ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinde yapılmış olan ve resim, slayt, ses, video vb. gibi çoklu ortam özellikler de içeren 50 yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezi seçilerek hızlı tarayıcı kullanmak suretiyle dijital ortama aktarılacak ve PDF (Portable Document Format) olarak kaydedilecektir. Daha sonra tezlerin başlık, içindekiler sayfası, Türkçe ve İngilizce özetlerini dizinlemek amacıyla optik karakter tanıma (OCR) sistemi kullanılacaktır. Tezlere ait makinece okunabilir kataloglama (MARC) bilgileri üniversite kütüphanesinden sağlanacaktır. OCR ile elde edilen dizinleme bilgileri ile MARC bilgileri birleştirilerek her tez için veri tabanında bir dizin kaydı oluşturulacaktır. Daha sonra düzenleme, sunum ve yönetim modülleri olan bir yazılım seçilecek ya da geliştirilecektir. Bu yazılım aracılığıyla dijital tezler yeniden paketlenerek web ortamına aktarılmaya hazır hale getirilecektir. Projede dijitalleştirilen tezleri tam metin erişime açmak için bir web sitesi tasarlanacaktır. Son aşamada ise dijital tezler tasarlanan web sitesi aracılığıyla tam metin erişime açılacaktır.

Projenin yedi ayda tamamlanması planlanmaktadır. Küçük ölçekli bir gösterim (demonstrasyon) projesi olan bu projenin en önemli katkısı, gerçekleştirim sırasında karşılaşılabilecek çeşitli formatlama, donanım, yazılım, ağ, dizinleme, depolama ve erişim sorunlarına çözüm getirmektir. Bu proje Hacettepe Üniversitesinde elektronik tezlere geçmek için daha kapsamlı bir pilot proje uygulamasının ilk aşaması olarak görülmektedir.

Abstract

Theses that are prepared, archived and made available by electronic means are defined as “electronic theses.” Theses that are originally prepared on paper but later transferred on to electronic media are also called “electronic theses.” In electronic theses such processes as preparation, submission, approval, indexing, archiving, and use of theses are all handled by computer and network technologies. The objectives of electronic theses are: (1) to improve graduate education by introducing students to electronic publishing and digital library technologies; (2) to reduce preparation, copying, distribution, cataloging, binding, storage and retrieval costs of theses for both students and university libraries; and (3) to open full texts of students’ theses to more researchers via the Internet.

Several projects on electronic theses have been developed in the U.S. and elsewhere in recent years. Some universities require students to submit their theses electronically. Several universities are in the process of digitizing their printed theses. Some 150 universities are members of the Networked Digital Library of Theses and Dissertations (NDLTD), which make electronic copies of theses of member libraries available via the Internet.

The objective of the “Hacettepe University Electronic Thesis Project” is to provide network access to full-texts of graduate theses by digitizing them and to find solutions to both technical and organizational problems that may arise during this process. Some 50 theses including multimedia information such as sound and video will be selected, digitized using high-speed scanners, and recorded in PDF (Portable Document Format). Optical character recognition (OCR) software will be used to capture titles, contents pages, and summaries of theses. Machine readable cataloging information (MARC) for theses will be retrieved from university’s online catalog. Metadata captured through the OCR process and contained in MARC records will be combined to produce an index record for each thesis in the database. Later, a software package with capabilities of organization, presentation and management of electronic information will be selected or developed in-house to repackage digitized theses and to make them available through the the project web site. Finally, theses will be opened to full-text access via the Internet.

This project will be completed in seven months. The major contribution of this small-scale demonstration project is to solve formatting, hardware, software, network, indexing, storage and retrieval problems of digitized theses. It should be seen as the first step in the right direction of a pilot project aiming to make transition to electronic theses at Hacettepe University.

1. Sunuş

Bilindiđi gibi, Hacettepe Üniversitesi öğrencileri yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik derecesi alabilmek için araştırmaya dayanan bir tez hazırlamakla yükümlüdürler. Tezler öğrencilerin bilimsel araştırma yapabilme yeteneklerini ve sanatsal yaratıcılıklarını belgelemektedir. Tezde araştırmanın amacı ve hipotezleri verilir, kullanılan yöntem açıklanır, elde edilen bulgular gerekirse tablo ve şekiller kullanılarak sunulur, sonuçlar tartışılır ve önerilerde bulunulur. Öğrenci, başarılı bulunan tez çalışmasından 10 kopya çoğaltarak jüri üyelerine ve Enstitüye onay için gönderir. Tezin kopyaları enstitülerde arşivlenir. Bazı kopyaları üniversite kütüphanesine ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezine gönderilerek kataloglanır ve hizmete sunulur.

Elektronik tezlerde ise tüm bu işlemler bilgi teknolojisi ve ağlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Başka bir deyişle, elektronik ortamda hazırlanan ya da daha sonradan elektronik ortama aktarılan, arşivlenen ve erişime açılan tezlere “elektronik tez” adı verilir. Herhangi bir kelime işlemci yazılımıyla hazırlanan ve başarılı bulunan tez PDF formatında kaydedilir. Enstitülerde bu amaçla hazırlanan güvenli sunuculara yüklenir. Enstitünün onayından sonra tez elektronik olarak saklanır. Kütüphaneye gönderilen elektronik kopya kataloglanarak İnternet aracılığıyla tam metin erişime açılır.

Metin türü bilgilerin yanı sıra resim, ses, canlandırma (animation), video gibi çoklu ortam (multimedia) türü bilgiler de içerebilen elektronik tezler, hem öğrenciler hem de kütüphaneler açısından daha avantajlıdır. Öğrenciler tezlerin fotokopi, ciltleme ve dağıtım masraflarından, kütüphaneler ise tezlerin teknik işlemlerinden (kataloglama, ciltleme, rafa çıkarma, ödünç verme, vb. gibi) ve depolanmasından tasarruf sağlamaktadırlar. Öte yandan, basılı tezler sınırlı sayıda kullanıcı tarafından sadece kütüphanede incelenebilmekte ve tezlerin belirli kısımları fotokopi çekilebilmektedir. Oysaki tam metinleri İnternet aracılığıyla erişime açılan elektronik tezler basılı tezlerden 100 kat daha fazla kullanılmakta ve böylece öğrenci araştırmalarının görünürlüğü artmaktadır.

“Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi”nin amacı; basılı tezleri dijitalleştirerek İnternet aracılığıyla tam metin erişime açmak ve bu süreçte karşılaşılan sorunlarına çözüm bulmaktır. Bu amaçla Sosyal Bilimler, Fen ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinde yapılmış olan ve resim, slayt, ses, video vb. gibi çoklu ortam özellikler içeren 50 yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezi seçilerek dijital ortama aktarılacaktır. (Dijitalleştirilecek 50 tezin bibliyografik bilgileri ve özellikleri için bkz. Ek 1.) Daha sonra tezlerin başlık, içindekiler sayfası, Türkçe ve İngilizce özetleri dizinleme amacıyla optik karakter tanıma (OCR) sistemleriyle elektronik ortama aktarılacaktır. Tezler bir dizinleme sistemi kullanılarak dizinlenecek, işaretlenecek (mark-up), geliştirilecek bir yazılım ve tasarlanacak bir web sitesi aracılığıyla tam metin erişime açılacaktır.

H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyeleri ve araştırma görevlilerinden oluşan proje personeli dijitalleştirme konusunda bilgili ve deneyimlidirler. Proje Yürütücüsü Doç. Dr. **Yaşar Tonta** Bölümde dijital kütüphaneler ve elektronik bilgi hizmetleri konusunda araştırma yapmakta, yüksek lisans düzeyinde dersler vermektedir. Dr. Tonta 2001 yılında Bölümde yapılan “İnternet üzerinden tezlere tam metin erişim: Türk üniversiteleri için kavramsal bir model” adlı yüksek lisans tez çalışmasını yönetmiştir. Projede eş yürütücü-yardımcı araştırmacı olarak görev yapacak olan Yrd. Doç.Dr. **M. Emin Küçük** H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü Tez Arşivi Projesinde proje yürütücüsü olarak görev yapmış ve Bölümümüz yüksek lisans öğrencisi **Levent Ertürk** ve Ar. Gör. **Gülten Alır** ile birlikte Bölümün kuruluşundan bu yana yapılan toplam 94 tezin dijitalleştirilmesini, yeniden paketlenmesini ve CD ve Web ortamına aktarılmasını sağlamıştır. K.K.K. Elektronik Kütüphanesini kuran ve halen yöneticiliğini yapan Ertürk, elektronik kütüphane yazılımının geliştirilmesi, yaklaşık 400.000 sayfalık belge ve çoklu ortam bilgisinin dijitalleştirilmesi, yeniden paketlenmesi ve web sitesi üzerinden tam metin olarak erişime açılmasını gerçekleştirmiştir. Bnb. Ertürk 1952 yılından bu yana kesintisiz olarak yayımlanan *Türk Kütüphaneciliği* dergisinin 50 yıllık eski sayılarını (yaklaşık 20.000 sayfa) dijital ortama aktaran ve İnternet aracılığıyla erişime açan ekipte de yer almıştır (www.kutuphaneci.org.tr). Projede görevli yardımcı araştırmacılar Ar. Gör. **Umut Al**, **Gülten Alır**, **İrem Soydal** ve **Yurdağül Ünal** İnternet’te bilgi erişim ve bilgi arama davranışları, İnternet’te veri güvenliği, elektronik belge yönetimi, elektronik kütüphaneler ve elektronik bilgi kaynaklarında entellektüel mülkiyet hakları konularında araştırma yapmaktadırlar.

Projenin en önemli bilimsel ve uygulamalı katkısı projenin gerçekleştirilmesi sırasında karşılaşılabilecek çeşitli formatlama, donanım, yazılım, ağ, dizinleme, depolama ve erişim sorunlarına çözüm getirmek olacaktır.

(Alttağı paragrafı uygulama özeti gibi diğer birimlere gönderilmek üzere hazırlayabiliriz)

“Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi” dijitalleştirme sürecinde karşılaşılan sorunları çözmek için tasarlanan küçük ölçekli bir gösterim (demonstrasyon) projesidir. Proje başarıyla tamamlandığı takdirde, bir sonraki aşamada, Hacettepe Üniversitesinde yapılan yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezlerinin elektronik olarak hazırlanması, enstitülere sunulması, onaylanması, saklanması ve İnternet aracılığıyla erişime açılması amacıyla bir pilot proje önerisi verilmesi planlanmaktadır. Pilot projede Sosyal Bilimler Enstitüsünün farklı bölümlerinden seçilen öğrencilerin, tezlerini elektronik ortamda sunmaları için gereken teknik destek ve eğitimin verilmesi, hazırlanan tezlerin elektronik tez sunucusuna yüklenmesi ve tam metin erişime açılması planlanmaktadır. Bu aşamada Hacettepe Üniversitesinde yapılan tezleri elektronik olarak sunmak için gereken ilke ve politikaların saptanması; elektronik tezlerin hazırlanması, sunulması, dizinlenmesi, depolanması ve erişimi için gereken teknik standartların belirlenmesi ve eğitim programlarının hazırlanması; entellektüel mülkiyet hakları, kalıcı arşivleme ve elektronik tezlerin ücret karşılığı üniversite dışındaki araştırmacıların erişimine açılması ile ilgili politikaların oluşturulması planlanmaktadır. Hacettepe Üniversitesi alt yapısının ve ağ kaynaklarının böyle bir pilot projeyi yürütmek için yeterli olduğu kanısındağız. Sosyal Bilimler Enstitüsünde uygulanması planlanan pilot proje başarılı olduğu takdirde, bu uygulamanın Üniversitede hazırlanan bütün yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezlerini kapsayacak şekilde genişletilmesi önerilecektir.

Proje bütçesi yaklaşık **66 milyar lira** olarak tahmin edilmektedir. (Ancak bu bütçenin donanım-yazılım ihaleleri sırasında önemli ölçüde düşmesi beklenmektedir.) Bu bütçeyle dijitalleştirme için gereken sunucu, veri girişi için gereken iş istasyonları, sunucu ve iş istasyonları için gereken yazılım, veri tabanı yönetim sistemi yazılımı, diğer uygulama yazılımları ve lisanslar, dijital kamera, yazıcı, harici sabit disk ve kesintisiz güç kaynağının satın alınması planlanmaktadır.

2. Temel Bilgiler

2.1 Elektronik tezler

Bilindiğı gibi, üniversite öğrencileri yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik derecesi alabilmek için araştırmaya dayanan ve bilimsel araştırma yapabilme yeteneklerini ve artistik yaratıcılıklarını belgeleyen bir tez hazırlamakla yükümlüdürler. Tezde araştırmanın amacı ve hipotezleri verilir, kullanılan yöntem açıklanır, elde edilen bulgular gerekirse tablo ve şekiller kullanılarak sunulur, sonuçlar tartışılır ve önerilerde bulunulur. Bunun yanı sıra her tezin başında tez adı, yazar adı, yapıldığı üniversite, tür (yüksek lisans, doktora), bölüm, onay, ithaf, özet, içindekiler sayfası vb. bilgiler bulunur. Tezin sonunda ise kaynakça ve ekler verilir. Öğrenci, hazırladığı tezin taslağının bir kopyasını değerlendirme amacıyla jüri üyelerine gönderir. Öneriler doğrultusunda gerekli değişiklikleri yapar. Tez çalışması başarılı bulunduğu takdirde yeterli sayıda (10 kopya) çoğaltarak jüri üyelerine ve Enstitüye onay için gönderir. Tezin kopyaları Enstitüde ve üniversite kütüphanesinde saklanır, ilgili yerlere (örneğin, YÖK Tez Merkezi) gönderilir.

Elektronik tezlerde de bu süreç izlenir. Ancak elektronik tezlerde tüm bu işlemler bilgi teknolojisi ve ağlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Bir elektronik tez basit bir kelime işlemci yazılımı ile hazırlanabilir. Çoğu yüksek lisans ve doktora öğrencisi söz konusu yazılımların nasıl kullanılacağını bilmektedirler. Hazırlanan tez danışman ve jüri üyelerine gönderilir. Başarılı bulunduğu takdirde tez PDF formatında kaydedilir. Enstitüde bu amaçla hazırlanan güvenli sunucuya gönderilir. Enstitünün onayından sonra tez, elektronik olarak saklanır. Kütüphaneye gönderilen elektronik kopya kataloglanarak İnternet aracılığıyla tam metin erişime açılır.

Basılı tezler çoğunlukla metin türü bilgiler içermekte, bazen tablo, şekil, resim, bilgisayar programları ve ses kasetleri metinde ya da eklerde yer alabilmektedir. Elektronik tezler ise metne ek olarak resim, ses, canlandırma (animation), video gibi çoklu ortam (multimedia) türü bilgiler de içerebilmekte ve

etkileşimli özellikler taşımaktadır. Bu bakımdan elektronik tezler çoklu ortam (multimedia) türü bilgiler eklenerek daha da zenginleştirilebilmektedir.

Basılı tezlerle karşılaştırıldığında elektronik tezler yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin elektronik yayıncılık ve dijital kütüphanelerle ilgili bilgilerini geliştirerek bu bilgileri kendi araştırmalarında kullanmalarını sağlamaktadır. Elektronik tezleri toplayan, kataloglayan, arşivleyen ve dünyadaki araştırmacıların erişimine açan üniversitelerin dijital kütüphanelerle ilgili bilgileri artmakta ve bu üniversiteler potansiyel entellektüel mülkiyet ürünlerini nasıl kullanıma açacaklarını öğrenmektedirler. Elektronik tezler bilgiyi daha etkin olarak paylaşmayı sağlayarak yüksek lisans eğitimini geliştirmektedir. Araştırma sonuçları daha kolay ve tam olarak erişilebilir hale geldiğinden teknoloji ve bilgi paylaşımı hızlanmaktadır.¹

Elektronik tezler yüksek lisans ve doktora eğitimini geliştirmek, üniversitelerin kendi bilgi alt yapılarını kurmalarına yardımcı olmak, bilgi paylaşımını ve tezlerin değerini artırmak, kütüphanelerin tezler için yaptıkları harcamaları (teknik işlemler, depolama, vs. maliyetleri) ve enstitülerin işlerini azaltmak ve dijital kütüphanelerin değerini artırmak açısından son derecede yararlıdır.

Elektronik tezler hem öğrencilerin hem de kütüphanelerin tasarruf yapmalarını sağlamaktadır. Öğrenciler tezlerin kopyalama, basım ve dağıtım masraflarından, kütüphaneler ise tezlerin teknik işlemlerinden (kataloglama, ciltleme, rafa çıkarma, güvenlik, ödünç verme, vb. gibi) ve depolanmasından tasarruf sağlamaktadırlar. Virginia Teknik Üniversitesinde yapılan maliyet hesaplamalarında, tezlerini elektronik ortamda sunan öğrencilerin tez başına yaklaşık 100 dolar tasarruf sağladıkları ortaya çıkmıştır. Üniversite kütüphanesi ise elektronik tezlerin ciltleme, güvenlik, işaretleme, rafa çıkarma ve ödünç verme sorunları olmamasından dolayı %73 oranında tasarruf sağlamıştır.² Bu rakamlara depolama giderleri dahil değildir. Elektronik tezler kütüphanelerde yer sorununa da çözüm getirmektedir. ABD'de yapılan araştırmalarda kütüphane binalarında kitap depolama maliyetinin kitap başına 21-41 dolar inşaat maliyeti gerektirdiği, bir kitabı rafta tutmanın ise yılda üç dolara mal olduğu hesaplanmıştır. Birkaç yıl içinde basılı materyalleri dijitalleştirerek kütüphanelerde depolamanın daha avantajlı hale geleceği öngörülmektedir.³

Basılı tezler geleneksel olarak kitap formatında, ciltli ve sadece üniversite kütüphanesi aracılığıyla hizmete sunulmakta, kullanıcılara ödünç verilmemektedir. Kütüphaneye gelen kullanıcılar tezleri inceleyebilmekte, ancak sadece belirli kısımlarını (içindekiler, özet, vs.) fotokopi çektirebilmektedirler. Bu bakımdan basılı tezlerin kullanımı son derecede kısıtlıdır. Elektronik tezlere ise Internet aracılığıyla kolayca erişilebilir. Kullanıcılar istedikleri zaman kütüphaneye gelmeden ve kütüphanenin kapalı olduğu saatlerde de tezleri inceleyebilir ve tezlerin istedikleri bölümlerini ya da tamamını indirebilirler. Bir elektronik tezdən aynı anda birden fazla kullanıcı yararlanabilir.

Elektronik tezlerin dijital kütüphaneler aracılığıyla herkesin erişimine açılması öğrenciler tarafından gerçekleştirilen araştırmalara ilgiyi artırmaktadır. Örneğin, Virginia Teknik Üniversitesi dijital kütüphanesinde yaklaşık 4000 elektronik tez bulunmaktadır. Bu tezlere 1997/1998 eğitim yılında yaklaşık 400 bin kez erişilmiştir. Oysa aradan geçen birkaç yıl içinde erişim sayısı 10 kat artmış ve 2001/2002 eğitim yılında dört milyona ulaşmıştır. Erişim sayısı hızla artmaktadır. Erişilen tezlerin çoğu zaman tam metinleri PDF (Portable Document Format) olarak indirilmiştir.⁴ İndirilen tezlerdeki bilgi miktarı 1 terabyte'a yakındır.⁵ Elektronik tezlerin basılı tezlerden 100 kat daha fazla kullanıldığı ortaya çıkmıştır.⁶ Batı Virginia Üniversitesi dijital tez kütüphanesindeki en popüler elektronik tez kullanıcılar tarafından tam 13.000 kez indirilmiştir.⁷

2.2 Elektronik tezlerin gelişimi

¹ Networked Digital Library of Theses and Dissertations (NDLTD). (Çevrimiçi). Elektronik adres: www.ndltd.org/info/descr.htm (26 Kasım 2002).

² Virginia Technic University Libraries. Some facts about VT ETDs. (Çevrimiçi). Elektronik adres: scholar.lib.vt.edu/theses/data/somefacts.html (25 Ekim 2002).

³ Michael Lesk, *Practical digital libraries*. San Francisco, CA: Morgan Kaufmann, 1997. s. 75.

⁴ Virginia Technic University Libraries, *aynı yerde*.

⁵ 1 terabyte (TB) 10¹² byte'a eşittir.

⁶ Joseph M. Moxley, Universities should require electronic theses and dissertations. *Educase Quarterly*, no. 3, s. 61-63, 2001.

⁷ WVU Has Over 1,000 ETDs. (Çevrimiçi). Elektronik adres: www.wvu.edu/~thesis/News/WVU_1,000_ETDs.htm (26 Kasım 2002). Tez adı: Process Control of Applied Laser System for Enhanced Glass Production, Liyun Zheng.

Elektronik tezlerle ilgili ilk çalışmalar 1987 yılında ABD'de Virginia Teknik Üniversitesinde başlatılmıştır. Virginia Teknik Üniversitesinin yanı sıra diğer ABD üniversitelerinde de elektronik tezlerle ilgili projeler yürütülmektedir. Örneğin, Massachusetts Teknoloji Enstitüsünde (MIT) 1888'den bu yana yapılmış olan basılı ortamdaki yaklaşık 4000 basılı yüksek lisans ve doktora tezi dijital ortama aktarılmıştır. Bu tezlerin yarısı son on yılda yapılan tezlerden oluşmaktadır. MIT Dijital Tez Kütüphanesinde (theses.mit.edu) yer alan tezlerin tam metinlerine ücretsiz erişilebilmektedir.⁸ MIT, elektronik tezler ve teknik raporların yanı sıra MIT öğretim üyelerinin ders notlarını da Internet üzerinden herkesin erişimine açmaya başlamıştır.⁹

Avustralya Dijital Tez Programı çerçevesinde bu ülkedeki üniversitelerin yarısında tezler elektronik ortama aktarılmaktadır. Almanya, Fransa ve Hindistan'da elektronik tez girişimlerini yönlendirmek için ulusal düzeyde politikalar ve standartlar geliştirilmektedir. Fransa Eğitim Bakanı 2000 yılında tüm üniversite rektörlerine ulusal düzeyde elektronik tez uygulamalarına geçmeyi arzuladığını bildiren bir mektup göndermiştir. Almanya'da da Üniversite Rektörleri Konferansı benzeri bir bildiri yayımlamıştır.¹⁰

Virginia Teknik Üniversitesinden Ed Fox, Gail McMillan ve John Eaton'un çabalarıyla 1997 yılında Ağa Dayalı Dijital Tez Kütüphanesi (NDLTD: Networked Digital Library of Theses and Dissertations) kurulmuştur.¹¹ NDLTD'nin amaçları yüksek lisans eğitimini geliştirmek; öğrenci araştırmalarına erişimi kolaylaştırmak; tezleri sunma ve işleme maliyetlerini azaltmak; çoklu ortam teknolojilerini kullanmak suretiyle daha zengin tezler hazırlamalarını sağlayarak öğrencileri güçlendirmek; bilgi kaynaklarına erişimi kolaylaştırarak üniversiteleri güçlendirmek; ve dijital kütüphane teknolojisini geliştirmektir.¹² NDLTD'nin kurulmasıyla birlikte geçmişte üniversite kütüphanesinde az sayıda kullanıcı tarafından erişilen tezler bütün dünyadaki milyonlarca araştırmacının erişimine açılmıştır. NDLTD'ye 23 ülkeden 130'dan fazla üniversite ve 20 kuruluş üyedir. Bu üniversitelerin yaklaşık yarısı ABD'den, yarısı ise diğer ülkelerdendir Almanya, Avustralya, Brezilya, Çin, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İspanya, İsveç, Kanada ve Yunanistan bu ülkeler arasındadır.¹³ NDLTD aracılığıyla üye ülkelerin üniversitelerinde hazırlanan yaklaşık 10 bin tez kullanıma açılmıştır. Yaklaşık 20 bin tez ise sonradan taranarak dijital ortama aktarılmıştır. Bir başka deyişle NDLTD üyesi ülkeler yaklaşık 30 bin tezin tam metinlerine elektronik olarak erişebilmektedirler.

Elektronik tez uygulamalarının olumlu sonuçlar vermesi üzerine bazı üniversitelerde tezlerin tamamen elektronik olarak sunulması, saklanması ve erişime açılması zorunlu hale getirilmiştir. İlk uygulama 1997'de Virginia Teknik Üniversitesinde başlatılmış, bu üniversiteyi gerek ABD'deki gerekse diğer ülkelerdeki üniversiteler izlemiştir. ABD'de Batı Virjinya, Florida, Georgia, Kuzey Karolina Eyalet, Louisiana Eyalet üniversiteleri, Kaliforniya Teknoloji Enstitüsü, Çin'de Hong Kong Üniversitesi, Hindistan'da Haydarabad Üniversitesi bu üniversitelerden bazılarıdır.¹⁴

Tezlerin elektronik ortama aktararak gelişmekte olan ülkelere açılmasına yardımcı olmak amacıyla Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO da bazı çalışmalar yapmaktadır. UNESCO tarafından hazırlanan elektronik tezlerin yaratılmasıyla ilgili uluslararası bir rehber web aracılığıyla herkesin kullanımına açıktır.¹⁵ İlkeler Fransızca ve İspanyolcaya da çevrilmiştir. Elektronik tezlere geçmek isteyen üniversiteler bu rehberden yararlanmaktadırlar.

⁸ Larry Stone, Bill Comstock, and Keith Glavash, [Harvesting the Low-hanging Fruit: World Wide Web Access to a Collection of MIT Theses](#). (Çevrimiçi) [Third International Symposium on Electronic Theses & Dissertations](#), March 16-18, 2000, University of South Florida, St. Petersburg, Florida. Elektronik adres: [mit.edu/theses/www/fruit.pdf](#) (27 Kasım 2002); ayrıca bkz. Keith Glavash, Bill Comstock, and Larry Stone, [Carrots or Sticks: Getting Students to Submit Electronic Theses at MIT](#), (Çevrimiçi) [Third International Symposium on Electronic Theses & Dissertations](#), March 16-18, 2000, University of South Florida, St. Petersburg, Florida. Elektronik adres: [mit.edu/theses/www/fruit.pdf](#) (27 Kasım 2002); Elektronik adres: [mit.edu/kglavash/www/E-Theses.carrots&sticks.pdf](#) (27 Kasım 2002)

⁹ Massachusetts Institute of Technology. Open Course Ware. (Çevrimiçi). Elektronik adres: [ocw.mit.edu](#) (23 Kasım 2002).

¹⁰ Moxley, *aynı yerde*.

¹¹ Moxley, *aynı yerde*.

¹² NDLTD. (Çevrimiçi). Elektronik adres: [www.ndltd.org](#) (26 Kasım 2002).

¹³ Hussein Suleman ve diğerleri, Networked Digital Library of Theses and Dissertations: Bridging the gaps for global access – Part 1: Mission and progress. *D-Lib Magazine* (Çevrimiçi) 7(9), September 2001. Elektronik adres: [www.dlib.org/dlib/september01/suleman/09suleman-pt1.html](#) (22 Kasım 2002). NDLTD üyesi üniversite ve kuruluşların listesi için bkz. [www.ndltd.org/members/index.htm](#).

¹⁴ NDLTD. (Çevrimiçi). Elektronik adres: [www.ndltd.org/members/index.htm](#). (26 Kasım 2002).

¹⁵ UNESCO International Guide for the Creation of ETDs. (Çevrimiçi). Elektronik adres: [etdguide.org](#). (26 Kasım 2002).

1998 yılından beri elektronik tezlerle ilgili uluslararası konferanslar düzenlenmektedir. Bu yılki toplantı 21-24 Mayıs 2003 tarihlerinde Berlin'de yapılacaktır (www.hu-berlin.de/ETD2003).¹⁶

2.3 Türkiye'de tezler

Ülkemizde üniversitelerde yapılan lisans üstü tezlerine çoğunlukla üniversite kütüphaneleri aracılığıyla erişilebilmektedir. Öğrenciler ve araştırmacılar çeşitli üniversitelerde yapılan tezlerin varlığından ancak her üniversite kütüphanesinin kataloğunu tek tek tarayarak haberdar olabilmektedirler.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararıyla üniversitelerde ve eğitim hastanelerinde hazırlanan yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik tezlerinin bir kopyasının YÖK Tez Merkezine gönderilmesi koşulu getirilmiştir. Adı geçen merkezde tüm üniversitelere ait 90.000'den fazla tez bulunmaktadır.¹⁷ Bu tezlerin yaklaşık üçte ikisi yüksek lisans, üçte biri de doktora ve tıpta uzmanlık tezleridir. Sanatta yeterlik tezlerinin sayısı nispeten daha azdır. Araştırmacılar YÖK Tez Kataloğuna İnternet aracılığıyla erişerek (www.yok.gov.tr/tez/tez_tarama.htm) ilgilendikleri konularda yapılan tezlerin bibliyografik bilgilerini saptayabilmekte ve YÖK Tez Merkezine gelerek bu tezlerden yerinde incelemek ve fotokopi çekirmek suretiyle yararlanabilmektedirler. YÖK Tez Merkezi tez özetlerini de İnternet aracılığıyla erişime açmak için çalışmalar yürütmektedir.¹⁸ YÖK Tez Merkezinde 2001 yılında ayda ortalama 7000 tez kullanılmıştır.

Ülkemizde de birkaç üniversitede tezlerin elektronik ortama aktarılması konusunda bazı çalışmalar yapılmaktadır. Örneğin, Bilkent, Sabancı, Süleyman Demirel ve Sakarya üniversitelerinde basılı olarak hazırlanan tezlerin elektronik kopyalarının kütüphaneye verilmesi istenmektedir. Kütüphaneye verilen elektronik kopya genellikle dijitalleştirilerek erişime açılmaktadır. Bu üniversitelerin bir kısmı dijital ortama aktarılan tezlerin tam metinlerini web aracılığıyla herkesin erişimine açarken (örneğin, Bilkent ve SDÜ), bir kısmı sadece kampus bilgisayarlarından IP kontrollü olarak (Sakarya) ya da kütüphanede bulunan terminaler aracılığıyla (Sabancı) erişime açmaktadır.¹⁹

Yakın geçmişte (2001-2002) H.Ü. Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde Bölümün kurulduğu tarihten (1974) günümüze kadar yapılan toplam 94 yüksek lisans ve doktora tezi dijitalleştirilmiş, dizinlenmiş, düzenleme, sunum ve yönetim modülleri olan bir yazılım marifetiyle yeniden paketlenerek CD ve Web ortamına aktarılmış ve tam metin erişime açılmıştır.

Ülkemizde yapılan çalışmalar daha önce örneklerini verdiğimiz yabancı üniversitelerdeki elektronik tez uygulamalarından farklıdır. Yabancı üniversitelerde yapılan uygulamalarda tezlerin elektronik olarak sunulması, saklanması ve erişime açılması amaçlanmaktadır. Bizdeki uygulamalarda ise tezlerin sunulması sürecinde herhangi bir değişikliğe gidilmeksizin basılı olarak sunulan tezlerin bir kopyasının kütüphaneye elektronik ortamda verilmesi koşulu getirilmektedir. Bu kopya daha sonra dijitalleştirilmekte, kataloglanmakta ve katalog bilgisinden tezin tam metnine bağlantı sağlanmaktadır. Kullanıcılar kütüphanenin çevrimiçi kataloğunda listelenen dijital ortamdaki tezlerin tam metinlerine söz konusu bağlantılar aracılığıyla erişebilmektedirler.

Özet olarak, ülkemizde tezlerin enstitülerdeki güvenli sunuculara elektronik olarak yüklenmesi, saklanması ve erişime açılması konusunda henüz sistematik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmacılarımız yurt dışında yapılan tezlere de erişim sağlama gereksinimi duymaktadırlar. ABD'de yapılan tezlere İnternet aracılığıyla ProQuest firmasının Digital Dissertations veri tabanından erişilebilmektedir. Bu veri tabanına erişmek için ülkemizde 12 üniversite lisans satın almıştır. Bu üniversiteler tarafından veri tabanından indirilen tez sayısı ise ayda ortalama 40.000 civarındadır. Bu rakamlar bir bilgi kaynağı olarak tezlerin araştırmacılarımızın bilgi gereksinimlerini karşılamada önemli bir rol oynadığını da göstermektedir.

¹⁶ Dünyadaki elektronik tez uygulamalarıyla ilgili daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Boz, İnternet üzerinden tezlere tam metin erişim: Türk üniversiteleri için kavramsal bir model. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2001. s. 24-32.

¹⁷ YÖK Tez Merkezi istatistikleri için bkz. www.yok.gov.tr/tez/istatistik/tez_istatistikleri.htm.

¹⁸ Boz, *aynı yerde*, s. 33.

¹⁹ Örneğin, Bilkent Üniversitesinde kütüphaneye 2001 yılından itibaren bağışlanan Bilkent tezlerinin tam metinlerine, bu tarihten öncekilerin ise İngilizce ve Türkçe özetlerine erişilebilmektedir. <http://bliss.bilkent.edu.tr/getBankatr.phtml?s=trthesis.html> (18 Aralık 2002).

Yukarıda Virginia Teknik Üniversitesi Elektronik Tez Kütüphanesinin kullanım istatistikleri verilmiş ve elektronik tezlerin basılı tezlerden çok daha yoğun olarak kullanıldığına değinilmişti. YÖK Tez Merkezinin kullanım istatistikleriyle (ayda 7000) araştırmacılarımızın ProQuest Digital Dissertations veri tabanından indirdikleri tez sayıları (ayda 40.000) karşılaştırıldığında ülkemizde de benzeri bir yönelim (trend) olduğu dikkati çekmektedir. Başka bir deyişle, İnternet aracılığıyla erişilen tezler ülkemizde de daha sık kullanılmaktadır.

2.4 Hacettepe Üniversitesinde Tezler

2001-2002 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesinden toplam 633 öğrenci yüksek lisans (358) ve doktora ve tıpta uzmanlık (275) derecesi alarak mezun olmuştur.²⁰ Bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğu mezun olabilmek için tez hazırlamışlardır. Üniversitede hazırlanan tez sayısı yılda ortalama 500 civarındadır. Yukarıda andığımız YÖK Tez Merkezinde Hacettepe Üniversitesine ait 3471'i yüksek lisans, 1299'u doktora ve 54'ü sanatta yeterlik tezi olmak üzere toplam 4824 tez bulunmaktadır.

Hacettepe Üniversitesinde yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezleri önce beş kopya olarak hazırlanarak değerlendirme amacıyla jüri üyelerine gönderilmektedir. Tez başarılı bulunduğu takdirde 10 kopya olarak çoğaltılmakta, ciltlenmekte ve enstitülere sunulmaktadır. Enstitüler bu kopyaların bir kısmını ilgili yerlere (üniversite kütüphanesi, YÖK Tez Merkezi, vd.) göndermekte, bir kopyasını da kendi arşivlerinde saklamaktadırlar.

Hacettepe Üniversitesi kütüphanelerine gönderilen tezler kataloglanmakta (tez adı, yazar adı, konusu, bölümü, vs.) ve rafa çıkarılmaktadır. Üniversitede yapılan tezler kütüphanenin çevrimiçi kataloğu aracılığıyla taranabilmektedir (www.library.hacettepe.edu.tr/opac.htm). Kütüphane koleksiyonunda yaklaşık 5700 tez bulunmaktadır. Bu tezler 2001 yılında toplam 8869 kez kullanılmıştır.

Üniversitenin web sitesinde "Hacettepe Üniversitesi - Tez Özeti Arama Motoru" adlı bir sayfa bulunmaktadır (tezarama.hacettepe.edu.tr). Bu sayfa aracılığıyla Sosyal Bilimler Enstitüsünde 1995-1997, Fen Bilimleri Enstitüsünde ise 1997-1998 ve 2000 yıllarında yapılan tezler yazar adı, bölüm adı, tezin türü (yüksek lisans, doktora), tezin tarihi, tez başlığı ve anahtar kelimelere göre aranabilmektedir. Veri tabanında 2035 yüksek lisans ve doktora tezine ait bilgiler yer almaktadır. Ancak yapılan arama sonucunda tezlere ait sadece yazar adı ve tez adı görüntülenmekte, ne yazık ki tez özetlerine erişilememektedir. Başka bir deyişle, tez özeti arama motoru tez sayısı ve tezlere ait bibliyografik bilgiler açısından kütüphane kataloğu kadar bile zengin değildir.

Öğrenciler enstitülere tezlerinin Türkçe ve İngilizce özetlerini ve tezin konusunu belirleyen anahtar sözcükleri hem basılı formda hem de bilgisayar disketi üzerinde teslim etmektedirler. Bu uygulamanın amacı, kütüphane kataloğunda verilen yazar adı, tez adı ve konu başlıkları gibi erişim noktalarına ek olarak, tezlere özetlerde geçen terimler ve anahtar sözcükler aracılığıyla erişilebilmesini sağlamaktır. Nitekim yukarıda anılan ve Üniversitenin Bilgi İşlem Merkezi tarafından hazırlanan Tez Özeti Arama Motorundaki tezlere ait anahtar sözcükler ve özetler ilgili enstitülerden sağlanmış olmalıdır. Bu uygulamanın devam ettirilememiş olması bazı sorunlarla karşılaşıldığını düşündürmektedir.

Tezlerle ilgili olarak enstitülerin öğrencilerden istediği anahtar sözcük ve özetler kütüphaneye de paylaşılabılır ve bu bilgiler kütüphanenin çevrimiçi kataloğunda kolayca listelenebilir. Tez özetlerini sürekliliği sağlanamayan ayrı bir web sayfası (tezarama.hacettepe.edu.tr) aracılığıyla taramaya açmak yerine, kütüphanenin çevrimiçi kataloğu aracılığıyla hizmete sunmak tezlere daha kapsamlı erişim noktalarından erişilmesini sağlayabilir ve üniversitede yapılan tezlerin görünürlüğünü artırabilir. Nitekim tez özetleri İTÜ, Sabancı ve Anadolu üniversitelerinin çevrimiçi kataloglarında listelenmektedir.

Enstitüler tezlerin birer kopyasını kendi arşivlerinde saklamaktadır. Yaklaşık 150 sayfalık bir tezin çoğaltma ve ciltleme giderleri öğrenciye 250-300 milyon liraya mal olmaktadır. Enstitülerin ve kütüphanelerin işlem ve depolama maliyetleri de eklendiğinde basılı tezlerin üniversiteye epeyce pahalıya mal olduğu ortaya çıkmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi yurt dışındaki bazı üniversitelerde olduğu gibi üniversitemizde de tezlerin elektronik ortamda sunulması, saklanması ve İnternet aracılığıyla tam

²⁰ Tunçalp Özgen, *Hacettepe Üniversitesi 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Açış Konuşması*. Ankara: ty. s. 6.

metin erişime açılması için bir ilk adım olma özelliği taşımaktadır. Bu aşamada farklı enstitülerde yapılmış bazı tezlerin dijitalleştirilmesi, dizinlenmesi ve web ortamında erişime açılması hedeflenmektedir. Daha sonra yapılması planlanan pilot projede, elektronik tezlerin yukarıda andığımız avantajlarından Hacettepe niversitesinin de yararlanabilmesi için bir “yol haritası” oluşturulması planlanmaktadır.

3. Amaç

"Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesi"nin amacı; basılı tezleri dijitalleştirerek İnternet aracılığıyla tam metin erişime açmak ve bu süreçte karşılaşılan sorunlara çözüm bulmaktır.

4. Yöntem

Basılı tezleri dijitalleştirmek amacıyla Sosyal Bilimler, Fen ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinde yapılmış olan ve resim, slayt, ses, video vb. gibi çoklu ortam özellikler içeren 50 yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlik tezi seçilmiştir. (Dijitalleştirilecek 50 tezin bibliyografik bilgileri ve özellikleri için bkz. Ek 1.) Seçilen tezler enstitülerden ya da kütüphaneden sağlanarak hızlı tarayıcı kullanmak suretiyle dijital ortama aktarılacak ve PDF (Portable Document Format) olarak kaydedilecektir. Daha sonra tezlerin başlık, içindekiler sayfası, Türkçe ve İngilizce özetleri dizinleme amacıyla optik karakter tanıma (OCR) sistemleriyle elektronik ortama aktarılacaktır. Tezlere ait makinece okunabilir kataloglama (MARC) bilgileri kütüphaneden sağlanacaktır. OCR ile elde edilen dizinleme bilgileri ile MARC bilgileri birleştirilerek her tez için veri tabanında bir dizin kaydı oluşturulacaktır. Tezler bir dizinleme sistemi kullanılarak dizinlenecek ve işaretlenecektir. Daha sonra düzenleme, sunum ve yönetim modülleri olan bir yazılım seçilecek ya da geliştirilecektir. Bu yazılım aracılığıyla dijital tezler yeniden paketlenerek web ortamına aktarmaya hazır hale getirilecektir. Projede dijitalleştirilen tezleri tam metin erişime açmak için bir web sitesi tasarlanacaktır. Son aşamada ise dijital tezler tasarlanan web sitesi aracılığıyla tam metin erişime açılacaktır.

H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Proje Yürütücüsü aracılığıyla Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesinin yürütülmesinden, eşgüdümünden, projeye idari ve teknik desteğin sağlanmasından sorumludur. Projede görev alan araştırmacıların ofis gereksinimleri ve dijitalleştirme için gereken mekan kolaylıkları Bölüm tarafından sağlanacaktır. Dijitalleştirme işlemleri projede görevli yardımcı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilecektir. Dijitalleştirilen tezleri düzenlemek, sunmak ve yönetmek için gereken yazılımın geliştirilmesi ve projenin web sitesinin tasarlanması ve kurulması yardımcı araştırmacıların görevidir.

Hacettepe Üniversitesi Araştırma Fonu'ndan sağlanacak bütçeyle aşağıdaki donanım, yazılım ve hizmetlerin satın alınması planlanmaktadır: (1) basılı tezleri dijitalleştirmek için bir tarayıcı; (2) taranan tezleri işlemek, depolamak, web aracılığıyla erişime açmak için bir web sunucusu; (3) veri girişi amacıyla 5 (beş) kişisel bilgisayar (PC); (4) proje yönetimi ve sunuşlar için bir dizüstü bilgisayar; (5) sunucu, iş istasyonları ve dizüstü bilgisayar için gerekli yazılımlar (MS Windows, OCR, vd.) ve lisanslar; (6) çoklu ortam türü bilgiler içeren tezleri görüntülemek amacıyla bir dijital kamera; (7) bir yazıcı; (8) bir kesintisiz güç kaynağı; (9) yedekleme amacıyla kullanılacak bir harici sabit disk; ve (10) yazılım (veri tabanı yönetim sistemi ve uygulama yazılımları).

Projenin toplam 7 (yedi) ayda tamamlanması planlanmaktadır. Projenin onaylanması için 1 ay, donanım ve yazılımın sağlanması için 2 ay, basılı tezlerin dijital ortama aktarılması için 1 ay, tezlerin dizinlenmesi için 1 ay, sonuçların değerlendirilmesi ve raporun yazılması için 2 ay olmak üzere toplam 7 aylık süre gerekmektedir.

5. Projeden elde edilecek katkılar

Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesinin en önemli bilimsel ve uygulamalı katkısı, projenin gerçekleştirilmesi sırasında karşılaşılabilecek çeşitli formattama, donanım, yazılım, ağ, dizinleme, depolama ve erişim sorunlarına çözüm getirmek olacaktır. Daha spesifik olarak projenin katkıları şöyle sıralanabilir:

- Metin, tablo, şekil, resim, fotoğraf ve çoklu ortam (ses, canlandırma, video, vd.) türü bilgiler içeren basılı tezlerin dijitalleştirilmesi sırasında ortaya çıkan formattama sorunlarının çözülmesi;

- Dijital tezleri dinlendirmekte kullanılacak bilgilerin optik karakter tanıma teknolojisini kullanarak tezin kendisinden kopyalanması ve bu bilgilerin kütüphane kataloğunda kullanılan MARC (makinece okunabilir kataloglama) bilgileriyle bütünleştirilmesi sırasında çıkabilecek teknik sorunların çözülmesi;
- Kullanılacak dinleme sistemine, işaretleme (mark-up) diline karar verilmesi;
- Elektronik tez sunucusunun kurulumu ve tezlerin tam metinlerine erişim için web arayüzünün tasarlanması;
- Dijital tezleri erişime açmak için gerekli yazılımın geliştirilmesi;
- Özgün kopyaları elektronik ortamda kalıcı ve güvenli olarak arşivlemede karşılaşılan sorunların çözülmesi;
- Proje için satın alınacak donanım ve yazılımın Hacettepe Üniversitesinin diğer basılı tezlerinin dijitalleştirilmesinde kullanılabilmesi;
- Proje başarılı olduğu takdirde bu projeden sağlanacak ekspertiz ile Hacettepe Üniversitesi kütüphanelerinde bulunan 5700 basılı yüksek lisans ve doktora tezinin kısa sürede ve daha ucuz maliyetlerle elektronik ortama aktarılabilmesi;
- Hacettepe Üniversitesi lisans üstü tezlerinin kullanımının, yabancı ülkelerdeki uygulamalarda olduğu gibi, büyük ölçüde artması;
- Bu uygulamalarla Hacettepe Üniversitesinin elektronik tezler alanındaki geniş kapsamlı ilk uygulamayı yapması ve üniversitelerde tamamen elektronik tezlere geçiş için diğer üniversitelere örnek olması ve önderlik etmesi;
- Elektronik tezleri ücretli olarak üniversite dışındaki araştırmacıların erişimine açmak için gereken ekonomik modeller ve Hacettepe Üniversitesinin elektronik tezleri pazarlayarak gelir elde etme olasılığıyla ilgili araştırmaların yapılması;
- Proje dolayısıyla Ağa Dayalı Dijital Tez Kütüphanesine (Networked Digital Library of Theses and Dissertations) katılım hakkı elde edilmesi (dünya çapında yaklaşık 150 üniversitenin üye olduğu bu kütüphane aracılığıyla yaklaşık 30.000 elektronik tezin tam metinlerine erişilebilmektedir).

6. Bütçe Gerekçeleri

Hacettepe Üniversitesi Elektronik Tez Projesini gerçekleştirmek için aşağıdaki donanım ve yazılımlara gereksinim duyulmaktadır:

1. Basılı 50 tezi dijital ortama aktarmak için renkli tarayıcı (scanner);
2. Taranan tezleri işlemek, depolamak, web aracılığıyla erişime açmak için bir web sunucusu (özellikleri: Pentium Xenon 1.4 Ghz. (Çift İşlemci), 2GB DDR bellek, 80GB sabit disk, 17 in. TFT ekran, 64MB ekran kartı, ses kartı, hoparlör, DVD, CDW, Ethernet kartı, faks modem, TV kartı);
3. Veri girişi için 5 masa üstü bilgisayar (özellikleri: Pentium IV 2.4 Ghz, 1GB DDR, 80GB sabit disk, 17 in. TFT ekran, 128MB GeForce capture özellikli ekran kartı, ASUS ana kartı, ses kartı, hoparlör, DVD, CDW, Ethernet kartı, faks modem, TV kartı);
4. Proje yönetimi ve sunuşlar için bir dizüstü bilgisayar (özellikleri: Pentium IV 2.4 Ghz, 512MB DDR, 20GB sabit disk, 17 in. TFT ekran, 132MB ekran kartı, ses kartı, hoparlör, DVD, CDW, Ethernet kartı, faks modem, TV kartı);
5. Sunucu, masa üstü ve dizüstü bilgisayarlar için gerekli yazılımlar ve 5 kullanıcı lisans (Windows XP Advanced Server (5 kullanıcı), Windows XP Professional, Windows XP Home Edition, Office Xp, Norton Antivirus, Firewall, Türkçe Karakter destekli yazılımı ve diğer özellikler);
6. Çoklu ortam türü bilgiler içeren tezleri görüntülemek amacıyla bir dijital kamera;
7. Laser yazıcı (HP Laserjet 1000W USB);
8. Kesintisiz güç kaynağı (özellikleri: POWERSONIC APARTLIGHT 3000 UPS);
9. Kayıtlı verileri yedeklemek için kullanılacak harici bir sabit disk (özellikleri: Pockey 30 GB USB 2.0); ve
10. Yazılımlar (veri tabanı yönetim sistemi ve uygulama yazılımları).

7. Yürütücü ve araştırmacıların diğer projeleri

Proje Yürütücüsü Doç. Dr. **Yaşar Tonta** halen NATO Araştırma ve Teknoloji Örgütü Bilgi Yönetimi Komitesi tarafından çeşitli ülkelerde (Litvanya, Slovakya, Bulgaristan) düzenlenen "Elektronik Bilgi Yönetimi" seminer dizisinin direktörlüğünü yürütmektedir. Eylül 2002'de Litvanya'da yapılan ilk seminerin bildiriler kitabı Dr. Tonta tarafından derlenmiş ve NATO tarafından yayımlanmıştır.²¹ Bildiriler kitabında Dr. Tonta'nın "Internet and Electronic Information Management" adlı bir katkısı da yer almaktadır. Dr. Tonta ve Yrd. Doç. Dr. **M. Emin Küçük** Eylül 2000'de Ankara'da "Elektronik Kütüphanecilik Semineri"ni düzenlemişlerdir. Söz konusu seminerle ilgili bir değerlendirme mesleki bir dergide yayımlanmıştır.²²

Yrd. Doç. Dr. **M. Emin Küçük** halen Milli Eğitim Bakanlığına danışmanlık yapmakta ve bu çerçevede çeşitli dijital kütüphane/arşiv projeleri yürütmektedir (elektronik kütüphane geliştirme, dijital fotoğraf arşivi, çevrimiçi ders notları, eğitim konusunda print sunucu geliştirme-hizmete sunma ve elektronik dergi yayınlama projeleri). Dr. Küçük proje yürütücüsü olarak görev aldığı H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü Elektronik Tez Arşivi ve diğer dijitalleştirme projeleriyle ilgili ulusal düzeyde bir dizi konferans vermiş, bildiriler sunmuştur.

Yardımcı araştırmacı **Levent Ertürk** görev aldığı H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü Elektronik Tez Arşivi Projesinde tezlerin dijitalleştirilmesi, yeniden paketlenmesi ve CD ortamına aktarılması işlemlerini gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda *Türk Kütüphaneciliği* dergisinin geriye dönük 50 yıllık sayılarını (yaklaşık 20.000 sayfa) dijitalleştirme projesini yürütmüş ve sonuçlandırmıştır. Ertürk proje deneyimlerini adı geçen derginin yayın yaşamına başlamasının 50. yılında düzenlenen bir toplantıda bildiri olarak sunmuştur.²³

8. Proje konusu ile ilgili uzmanlar

- Doç. Dr. **Ramazan Acun**, Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü, Beytepe, Ankara (acun@hacettepe.edu.tr)
- Doç. Dr. **Cem Saraç**, Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar Merkezi, Beytepe, Ankara (csarac@hacettepe.edu.tr)
- Dr. **Seyit Koçberber**, Bilkent Üniversitesi Bilgisayar Merkezi, Bilkent, Ankara (sevit@bilkent.edu.tr)

Değiştirilmiş Alan Kodu

9. Özgeçmişler ve yayın listeleri

Yaşar Tonta

H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesidir. Dr. Tonta bilgi erişim kuramları, bilgi sistemleri tasarımı, elektronik kütüphaneler, elektronik bilgi yönetimi konularında araştırma yapmakta ve dersler vermektedir. Dr. Tonta'nın ilgili konularda çok sayıda yayını bulunmaktadır. Son birkaç yılda yaptığı bazı yayınlarının listesi aşağıda verilmektedir. (Dr. Tonta'nın daha geniş bir özgeçmişi ve yayın listesi için bkz. yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/tonta.html)

1. Tonta, Y. "Internet and electronic information management." In *Electronic Information Management for PFP Nations*. (p.1-1 - 1-20). Edited by Yaşar Tonta. (RTO Lecture Series 231, Publication no. R&TO-ENP-026-AC/323(IMC 001)TP/44). Ottawa: RTO/NATO, 2002.
2. Tonta, Y., Yılmaz Bitirim ve Hayri Sever. *Türkçe Arama Motorlarında Performans Değerlendirme*. Ankara: Total Bilişim Ltd. Şti., 2002. xvi, 152 s. (ISBN 975 92923-0-0).
3. Bitirim, Y., **Yaşar Tonta** ve Hayri Sever, "Information Retrieval Effectiveness of Turkish Search Engines," In Tatyana M. Yakhno (Ed.): *Advances in Information Systems, Second International Conference, ADVIS 2002, İzmir, Turkey, 24-26 October 2002, Proceedings*. Lecture Notes in Computer Science. Heidelberg: Springer-Verlag, 2002.
4. Tonta, Y. "Cooperative Collection Development of Electronic Information Resources in Turkish University Libraries". *Library Collections, Acquisitions and Technical Services* 25(3): 291-298, 2001.
5. Tonta, Y. "Scholarly Communication and the Use of Networked Information Sources," *IFLA Journal* 22(3): 240-245, 1996.

²¹ Yaşar Tonta (ed.) *Electronic Information Management for PFP Nations*. Edited by Yaşar Tonta. (RTO Lecture Series 231, Publication no. RTO-ENP-026-AC/323(IMC 001)TP/44). Ottawa: RTO/NATO, 2002.

²² Yaşar Tonta ve Mehmet Emin Küçük, "Elektronik Kütüphanecilik Semineri: Bir Değerlendirme". *Bilgi Dünyası*, 1(2): 354-375, Ekim 2000.

²³ Gürdal, O. ve Ertürk L. (2002). Serüvende Sayısal Adımlar, Kısa Bir Öykü. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(3): 329-344.

M. Emin Küçük

H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğretim üyesidir. Dr. Küçük, belge yönetimi, ofis otomasyonu, nadir eserler, internet ve bilgi erişim ve dijital kütüphaneler konularında araştırma yapmakta ve dersler vermektedir. Dr. Küçük'ün ilgili konulardaki yayınlarından bazılarının listesi aşağıda verilmiştir.

1. Küçük, Mehmet Emin, Baha Olgun ve Hayri Sever. "Application of Metadata Concepts to Discovery of Internet Resources" *ADVIS'2000 First Biennial International Conference on Advances in Information Systems. 25-27 October 2000 Izmir, Dokuz Eylül University, Turkey. Proceedings. Lecture Notes in Computer Science. Heidelberg: Springer-Verlag, 2000.*
2. Küçük, M. E. ve Al, U. (2002). Metadata. *Kütüphanecilikte Yeni Gelişmeler, Kavramlar, Olgular... 37. Kütüphane Haftası Bildirileri, 26 Mart – 1 Nisan 2001, Ankara içinde (75-82).* Yay. hazı. A. Can, M. T. Gülle, O. Gürdal, E. Yılmaz. Ankara: TKD.
3. Küçük, M. E. ve Al, U. (2001). Metadata kavramı. *Bilgi Dünyası*, 2(2): 169-187.
4. Küçük, Mehmet Emin (Komisyon Başkanı) ve diğerleri. "IV. Ulusal Yayın Kongresi Yayıncılıkta Yeni Ufuklar: Elektronik Yayıncılık ve Yayıncılık Eğitimi Komisyon Raporu". (ss. 67-79). *IV. Ulusal Yayın Kongresi Komisyon Raporları, 16-19 Aralık 1998.* Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı: 1998, 151s.
5. Küçük, Mehmet Emin. "Kütüphanelerde WWW Kullanımı". *Türk Kütüphaneciliği*. 1999, 13(3).
6. Küçük, Mehmet Emin. "Designing Bibliographic Information Systems for Manuscripts in Turkey". *Technology Impact on Cultural Tourism 2000 Conference. 27-29 June 2000 Istanbul, Boğaziçi University, Turkey.*

Levent Ertürk

1985 yılında K.H.O. Elektronik bölümünden mezun oldu. T.S.K.'nin muhtelif kademelerinde görev aldıktan sonra 1999 yılında K.K.K. bünyesinde Uzaktan Eğitim Merkezi kuruluş çalışmalarında yer aldı. 2000 yılında K.K.K.lığı Elektronik Kütüphanesini kurdu ve yöneticiliğine getirildi. Kuruluşundan bugüne kadar, elektronik kütüphane program yazılım ve geliştirilmesi, yaklaşık 400.000 sayfalık belge ve çoklu ortam (multimedya) bilgisinin dijitalleştirilmesi, yeniden paketlenmesi ve web sitesi üzerinden mukayeseli arama teknikleriyle tam metin, içerik olarak sunulmasını ekibiyle beraber gerçekleştirdi. 2001 yılında, 1952 yılından beri kesintisiz olarak yayımlanan *Türk Kütüphaneciliği* dergisini ilk sayısından itibaren dijitalleştirerek yaklaşık 2000 makaleyi Web ortamına aktardı. 2001 yılında, H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü Kütüphanecilik Anabilim Dalı yüksek lisans programına başladı. 2001 Kasım - 2002 Şubat ayları arasında, H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü Elektronik Tez Arşivi projesinde, Bölümde yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerinin tamamının (1974-2001 arası 94 tez) dijitalleştirilmesi, yeniden paketlenmesi ve CD ortamına alınması işlemlerinde görev aldı. T.S.K.'lerinde yapılan muhtelif seminerlerde Uzaktan Eğitim ve Elektronik Kütüphaneler konularında konuşmacı olarak yer almasının yanı sıra, 1-3 Kasım 2001 tarihleri arasında İstanbul'da yapılan VII. Türkiye İnternet Konferansı oturumlarında "Bir Elektronik Dergi Dijitalleştirilmesi ve İndekslenmesi", 16-19 Kasım 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilen PULMAN-XT Türkiye Ulusal Toplantısı oturumlarında "Çoklu Ortamlı Sayısal Hizmet Sunumu" konulu bildiriler sundu. Halen T.S.K. Uzaktan Eğitim Merkezindeki görevinin yanı sıra H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünde yüksek lisans programına devam etmektedir. Uzaktan eğitim/öğretim (Etkileşimli UE WEB Sitesi ve Video Tele Eğitim), elektronik kütüphane sunum, geliştirme ve yönetimi, çoklu ortamlı dijital içerik sunum ve yönetimi, arama motorlarının akıllı arama teknikleri konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

Çalışmaları:

1. Gürdal, O. ve Ertürk L. (2002). Serüvende Sayısal Adımlar, Kısa Bir Öykü. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(3): 329-344.

Umut Al

1999 yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Kütüphanecilik Anabilim Dalı programından mezun oldu. Aynı yıl H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü'nde yüksek lisans programına başladı ve araştırma görevlisi kadrosuna atandı. 4-8 Eylül 2000 tarihleri arasında H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü'nde gerçekleştirilen Elektronik Kütüphanecilik Semineri'nde görev yaptı. 2002 yılı Haziran ayında, H.Ü. Beytepe Merkez Kütüphanesi örneği çerçevesinde üniversite kütüphanelerinde bilgi hizmetlerinin pazarlanması konulu araştırmasıyla bilim uzmanlığı derecesi aldı. 2002 Eylül ayında H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde doktora programına başladı. 16-19 Kasım 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilen PULMAN-XT Türkiye Ulusal Toplantısı kapsamındaki "Dijitalleştirme" konulu

oturumda tartışmacı olarak görev aldı. Halen araştırma görevlisi olarak görev yaptığı Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde doktora programına ve üniversite kütüphaneleri, İnternet'te bilgi erişim ve bilgi arama davranışları konularında çalışmalarına devam etmektedir.

Çalışmaları:

1. Al, U. (2002) *Üniversite Kütüphanelerinde Bilgi Hizmetlerinin Pazarlanması: Beytepe Merkez Kütüphanesi Örneği*. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
2. Al, U. (2002). İnternet'te veri güvenliği. *Oluşum*, 10(38): 37-50.
3. Küçük, M. E. ve Al, U. (2002). Metadata. *Kütüphanecilikte Yeni Gelişmeler, Kavramlar, Olgular... 37. Kütüphane Haftası Bildirileri, 26 Mart – 1 Nisan 2001, Ankara içinde (75-82)*. Yay. hazl. A. Can, M. T. Gülle, O. Gürdal, E. Yılmaz. Ankara: TKD.
4. Küçük, M. E. ve Al, U. (2001). Metadata kavramı. *Bilgi Dünyası*, 2(2): 169-187.
5. Al, U. (2001). Filtreleme ve kütüphaneler. *Oluşum*, 9(36): 4-15.
6. Al, U. ve Bahşişoğlu, H. K. (2000). Türkiye'deki üniversite kütüphanelerine ait Web sitelerinin içerik açısından değerlendirilmesi. *Bilgi Dünyası*, 1(2): 307-329.
7. Uçak, N. ve Al, U. (2000). İnternet'te bilgi arama davranışları. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(3): 317-331.

Gülten Alır

1998 yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Arşivcilik Anabilim Dalı programından mezun oldu. Ekim 1997 - Ekim 1998 tarihleri arasında Bilkent Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde çalıştı. Ekim 1998'de H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü'nde yüksek lisans programına başladı. Aynı yıl aynı bölümde araştırma görevlisi kadrosuna atandı. 2001 yılı Eylül ayında "Türk Basınında Bilgi Erişim Sorunları" başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında Türkiye'de yayınlanmış olan ulusal gazetelerin, gazetecilerin bilgi gereksinimleri kapsamında dijital ortama aktarılması konusunda çalıştı ve bilim uzmanlığı derecesi aldı. 2001 Kasım - 2002 Şubat ayları arasında H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü tezlerinin dijital ortama aktarılması projesinde görev aldı. 2002 Eylül ayında H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde doktora programına başladı. Halen aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalışmalarına devam etmektedir. Elektronik belge yönetimi, e-Türkiye, uzaktan öğretim konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

Çalışmaları:

1. Alır, G. Basında bilgi erişim. *Kütüphanecilikte Yeni Gelişmeler, Kavramlar, Olgular... 37. Kütüphane Haftası Bildirileri, 26 Mart – 1 Nisan 2001, Ankara içinde (149-155)*. Yay. hazl. A. Can, M. T. Gülle, O. Gürdal, E. Yılmaz. Ankara: TKD, 2002.
2. Soydal, İ.; Alır, G. ve Özkaramanlı E. Yazma katalogları ve TÜYATOK: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Bilginin serüveni: Dünü Bugünü ve Yarını.. (Türk Kütüphaneciler Derneği'nin kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri), 17-21 Kasım 1999, Ankara içinde (257-271)*. Yay. hazl. Ö. Bayram vd. Ankara: TKD, 1999.

İrem Soydal

1998 yılında H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü, Dokümantasyon ve Enformasyon Anabilim Dalı'ndan birincilik derecesi ile mezun oldu. Aynı yıl aynı bölümde yüksek lisans programına başlayarak araştırma görevlisi kadrosuna atandı. 2000 yılında, elektronik ortamda yer alan bilgi erişim araçlarının performanslarını araştırdığı Web Arama Motorlarında Performans Değerlendirmesi başlıklı çalışmasıyla bilim uzmanlığı derecesi aldı. 2000 yılında British Council tarafından verilen "Millennium Scholarship" adlı bursu kazanarak Robert Gordon University (İskoçya-İngiltere)'de çalışmalarına devam etti. 2002 yılında Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde doktora programına başladı. 16-19 Kasım 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilen PULMAN-XT Türkiye Ulusal Toplantısı kapsamındaki "Dijitalleştirme" konulu oturumda tartışmacı olarak görev aldı. Halen Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünde doktora öğrencisi ve araştırma görevlisi olarak İnternet ve bilgi erişim, veri tabanları, elektronik kütüphaneler konularında çalışmalarını sürdürmektedir.

Çalışmaları:

1. Soydal, İ. (2000). Web Arama Motorlarında Performans Değerlendirmesi. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

2. Soydal, İ.; Alır, G. ve Özkaramanlı, E. Yazma katalogları ve TÜYATOK: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Bilginin serüveni: Dünü Bugünü ve Yarını.. (Türk Kütüphaneciler Derneği'nin kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri)*, 17-21 Kasım 1999, Ankara içinde (257-271). Yay. hazl. Ö. Bayram vd. Ankara: TKD, 1999.

Yurdağül Ünal

1999 yılında Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Arşivcilik Anabilim Dalı programından birincilik derecesi ile mezun oldu. 1997-1998 yılları arasında ULAKBİM'de yarı zamanlı olarak çalıştı. Ekim 1999'da H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü'nde yüksek lisans programına başladı ve aynı yıl araştırma görevlisi kadrosuna atandı. 2002 yılı Haziran ayında bilim uzmanlığı derecesini aldı. Belge Sağlamanın Maliyet Analizi: ULAKBİM Örneği başlıklı yüksek lisans tezinde; basılı dergilerden sağlanan istekler ile elektronik dergilerden sağlanan isteklerin süre ve birim maliyeti açısından karşılaştırılması konusunda çalıştı. 4-8 Eylül 2000 tarihleri arasında H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü'nde gerçekleştirilen Elektronik Kütüphanecilik Semineri'nde görev aldı. 2002 Eylül ayında H.Ü. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde doktora programına başladı. Halen aynı bölümde araştırma görevlisidir. Belge sağlama, koleksiyon geliştirme ve bibliyometrik konularında araştırmalarına devam etmektedir.

Çalışmaları:

1. Ünal Y. (2002) *Belge Sağlamanın Maliyet Analizi: ULAKBİM Örneği*. Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
2. Ünal, Y. ve Selçuk N. (2000). Elektronik bilgi kaynakları için entelektüel mülkiyet hakları, dijital içerik hakları, düzenleme sistemleri, ödeme sistemleri. *Bilgi Dünyası*, 1 (1): 180-191.

EK 1
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ELEKTRONİK TEZ PROJESİNDE DİJİTALLEŞTİRİLECEK YÜKSEK
LİSANS, DOKTORA VE SANATTA YETERLİK TEZLERİNİN LİSTESİ
(Toplam 50 tez)

- Artuner, Harun. 1960- Bir Türkçe fonem kümeleme sistemi tasarımı ve gerçekleştirimi. 1994 (Doktora)
- Ay, Ali Murat. Sandıklı Porfroyidi'nin (Afyon Güneybatısı) minerolojik petrografik ve jeokimyasal özelliklerinin incelenmesi. 1998 (Y.L.)
- Ayaş, Zafer. Gökusu Deltası'nda bazı çevre kirleticilerin çeşitli ortam ve organizmalarda birikimi ve biyoindikator su kuşlarındaki toksit etkilerinin araştırılması. 1994 (Doktora)
- Çelik, Muazzez. Ankara doğu kesiminin minerolojik petrografik ve jeokimyasal özelliklerinin incelenmesi. 1989 (Doktora)
- Durak, Bülent. Doküman analiz-anlama ve optik karakter tanıma sistemi. 1997 (Y.L.)
- Ekmekci, Mehmet. Beyşehir Gölü'nün komşu havza akımlarına olan etkilerinin araştırılması. 1987 (Y.L.)
- Kiliccote, R. Tansu. Etilenoksit sterilizatorü tasarımı ve imalatı. 1998 (Y.L.)
- Peköz, Bülent Devrim. Dayanıklı Denetim Sistemlerinin Parametre Uzayı Tasarımı. 2001 (Y.L.)
- Yasan, Soner Erkan. Türkçe sesli ifade tanımadada sesbirim ve heceye dayalı çözümleme ve iyileştirmenin yapıldığı bir uzman sistemin tasarım ve gerçekleştirimi. 2001 (Y.L.)
- Yücel, A.Seda. Ülkemizde kimya eğitimini geliştirme çalışmaları. 1993 (Y.L.)

* * *

- Beşkonaklı, Etem. Deneysel pinealektominin immun parametreler ve yara iyileşmesi üzerine etkisi.1998 (Doktora)
- Daşkapan, Arzu. Kronik kalp yetmezliğinde gözetimli egzersiz eğitimi ve ev egzersiz eğitiminin karşılaştırılması. 2001 (Doktora)
- Demirel, (Yıldız) Birsen. Karaciğer sirozlu hastaların diyetlerinde dallı zincirli aminoasitlerin önemi üzerine bir araştırma. 2001 (Doktora)
- Doğan, Özcan. Okulöncesi dönem çocuklarının konuşmalarının akıcılık özelliklerinin incelenmesi. 2001 (Doktora)
- Erman, Gökhan. Fiber ile desteklenmiş kompozit rezin post-core restorasyonlarının, diagonal kuvvetler karşısındaki dayanıklılığın in-vitro incelenmesi. 2001 (Doktora)
- Karakuş, Ayşegül. Tip 2 diabetes mellitus ve erişkin periodontitis hastalarında dişeti anjiogenezisinin immunohistokimyasal olarak incelenmesi. 2001 (Doktora)
- Onur, Sıdıka Ödül. Ortodontik braketter ve ark telleri arasındaki sürtünme kuvvetlerinin deneysel olarak karşılaştırılması. 2001 (Doktora)
- Vaizoglu, (Acar) Songül. Yüksek gerilim hatlarına ve diğer faktörlere bağlı düşük frekanslı elektromanyetik kirlilik durumunun ve bazı sağlık etkilerinin belirlenmesi. 2001 (Doktora)
- Yılmaz, Engin. Kistik fibrozis ve fenilketonuri'de mutasyon-dizi analizi. 1993 (Doktora)
- Yunten, Zafer. Çeşitli sağlık düzeyi göstergeleri açısından Türkiye'nin Dünya ülkeleri arasındaki yeri ve gelişimi. 1996 (Doktora)

* * *

- Ağaçsapan, Asuman. Stereotype und Vorurteile im Turkischen und im Deutschen eine Studie zu Stereotypen in Authentischen und Engagierten Schriftlichen Texten. 1996 (Doktora)
- Alır, Gülten. Türk basınında bilgi erişim sorunları. 2001 (Y.L.)
- Arsoy, Yeşim. Yüz ifadelerinin seramik formları olarak yorumu. 1998 (Y.L.)
- Aslan, Ruken. Soyut Resimde Gerçeklik. 2002 (Y.L.)
- Ay, Eyyüp. Yukarı Habur Bölgesi İki Circip Vadisi ve Çevresinin Arkeolojik Araştırması. 1999 (Doktora)
- Baykan, Özlem. İstanbul Kandilli'deki Abud Efendi Yalısı. 2002 (Y.L.)
- Bingöl, Burçak. Modüler Birimlerle Oluşturulan Strüktürel Seramik Düzenlemeler. 2002 (Y.L.)
- Çakmakçı, İnci. Düşsel imgeler ve masallar. 2001 (Y.L.)

- Ceylan, Burcu. Batı Anadolu Bölgesinde bulunan antik dönem anıtsal yapılarından dönüştürülmüş bazilika planlı kiliseler. 2000 (Doktora)
- Değirmenci, Tülin. Halı ve resim: Bakü müzelerinde bulunan figürlü halılar. 2000 (Y.L.)
- Demirel, Emre. İç mekan tasarımlarında görsel biçimlerin analitik olarak değerlendirilmesi. 2002 (Y.L.)
- Erat, Birsen. Amasya II. Beyazıt Külliyesi. 1987 (Y.L.)
- Erel, Ayşe Ceren. Girne Bahçeli Koyu Antifonitis Kilisesi mimarisi. 2001 (Y.L.)
- Ergin, Ayşegül Kaygısız. 1950-1960 yılları arasında Türk resim sanatında konu yönelimi. 2000 (Y.L.)
- Fideyiğit, Hatice Selma. İkdam Gazetesi Üzerine Bir Çalışma: İnceleme ve Seçilmiş Metinler 1917. 1999 (Y.L.)
- Gülyaz, Murat Ertuğrul. Anadolu'da M.O. II. binde hayvan biçimli libasyon kapları. 1993. (YL)
- Karabulut, Murat. Nevşehir yöresi müzik folklorünün incelenmesi. Ankara 2002 (Y.L.)
- Korkmaz, Mustafa. "Şer'iye sicillerine göre" XVII. yüzyılda Bor'da sosyal ve ekonomik hayat. 1995 (Doktora)
- Küçük, Sebahattin. İnternet ve tarih öğretimi: Bilim tarihine örnek bir uygulama (Eski çağda bilim). 2002 (Y.L.)
- Küçük, Serhat. Osmanlı üzerine tezler: Bibliyografya ve istatistik. 2002 (Y.L.)
- Mengü, Güven. Hominidlerde sese dayalı iletişim sisteminin evrimi. 2002 (Doktora)
- Oyarkılıçgil, Arzu. Kısas-ı Enbiya. 1994 (YL)
- Özdemir, İbrahim Soner. Selim Turan'ın yapıtlarında özne, söylem, beti, bakış. 2002 (Y.L.)
- Öztürk, Burcu. Çadır formunun özgün seramik uygulamalara yansımaları. 1999 (Y.L.)
- Tekin, K. Hakan. Hoca Ahmed Yesevi Türbesi. 2000 (Y.L.)
- Tekinalp, V. Macit. Demre (MYRA) deki Aziz Nikolaos Kilisesi yapı dönemlerinin malzeme teknik değerlendirilmesi. 1995. (Y.L.)
- Terzioğlu, Selmin. Grafik sanatlarda tasarım. 1995 (YL)
- Yazar, Turgay. XII-XIV. yüzyıl Nahçıvan türbeleri. 1994 (YL)
- Yeşil, Fatih. III. Selim döneminde bir Osmanlı bürokrati: Ebubekir Ratıb Efendi. 2002 (Y.L.)
- Yılmaz, Özer. Eski Tunç Çağı'nda Batı Anadolu Bölgesinde görülen kemik eserler. 1999 (Y.L.)